

Interview

jako výzkumná metoda
v pedagogice

Kateřina Vlčková
Centrum pedagogického výzkumu
PdF MU, Brno

Termín interview

- **Inter** = mezi + **view** = názor, pohled
- => jedná se o interpersonální kontakt
  - Nejčastěji v tváři v tvář
  - Nebo i telefonicky
- Rozhovor není přesné synonymum
  - Někteří autoři tento termín používají
  - Ne každý rozhovor je interview
  - Interview je odborný název

Co umožňuje interview?

- Umožňuje zachytit fakta
- Plus podrobněji proniknout do pocitů a motivů, postojů
- Lze sledovat vnější reakce respondenta
- Lze usměrňovat kladení otázek

Raport

- = Interview závisí na navázání přátelského vztahu a vytvoření otevřené atmosféry
  - Chladný, nepřívětivý přístup výzkumníka těžko povede k dobrému interview
    - Může vést až k odmítnutí výzkumníka a spolupráce

Obsah interview

- Otázky a odpovědi
  - Typy otázek a odpovědí viz téma dotazník
- Typy otázek
  - Uzavřené
  - Polouzavřené
  - Otevřené
- Interview umožňuje pružnost
  - Otázku lze v průběhu interview přeformulovat
  - Požádat o vysvětlení
  - Lze přidat otázky
  - Atd.
- Dává se přednost otevřeným otázkám

Kdy dát přednost interview před dotazníkem?

1. Potřebujeme bezprostřední, osobní nebo důvěrné informace
  - Předpokládá se, že se respondent otevře
2. Respondenty jsou osoby, které mají problémy s psaným slovem
  - Zrakové problémy, (ještě) neumí číst, psát; negramotní
3. Je vysoká pravděpodobnost, že návratnost dotazníku bude malá
  - Vzorek zaměříme intenzívně, ne extenzívně
  - => bude sice malý, ale vzhled do problematiky hlubší
4. Zmapování problematiky, se kterou výzkumník nemá zkušenosti, která není zpracovaná v literatuře
  - Základní orientace ve výzkumném poli
  - Východisko dalších (strukturovaných) nástrojů

Druhy interview

- **Strukturované**
  - Otázky dány, odpovědi také – nabídnuty
  - Ústní dotazník
  - Časově méně náročné
- **Nestrukturované**
  - Otázky připraveny, obvykle široké
  - Úplná volnost odpovědí
  - Přináší často nové, nepředpokládané informace
  - Obtížněji se vyhodnocují
- **Polostrukturované**
  - Nabídnuty alternativy odpovědí
  - potom se žádá objasnění, vysvětlení
  - Nároky na výzkumníka vysoká, vzhledem k dvojí formě interview (strukturované a nestrukturované) se může dopouštět chyb

Prostředí pro interview

- Tiché, klidné, izolované od dění (dle možností)
- Přítomnost jiných lidí může vyvolat nežádoucí reakce respondenta
- Kulturní
  - Ne chodba, sklad – nevzbudí to důvěru respondenta ve výzkumníka
  - Např. kabinet, prázdná učebna, jídelna, školní klub
- S mladšími dětmi promyslet - pozor: chovají se jinak ve třídě, jinak v kabinetu, jinak sami atd.

Nácvik dovedností pro interview

- Vedení interview třeba nacvičit
  - Např. dominantnější partner by vás neměl zbavit role: -)
- Nácvik
  - Vytvoření raportu
  - Sledování obsahové linie
  - Pružné reakce na odpovědi
  - Uvědomění si typických chyb při interview

Postup nácviku interviewování

1. Začít pozorováním interview, které vede zkušený výzkumník
  - Poslech audiozáznamu, videozáznamu
  - Identifikace jednotlivých prvků a důležitých postupů
2. Napodobování postupů
  - První vlastní interview provést s kolegy, někým z rodiny apod.
  - Nahrává se, pak analyzuje
3. Začíná se strukturovaným interview
  - po získání zkušeností se přechází na polostrukturované a otevřené
  - Typická chyba začínajících:
    - Mnozí respondenti reagují dobře a odpovídají ze široka, odpovědi pokrývají více otázek
    - Chyba: výzkumník opakuje otázky, trvá na jejich pořadí
    - Důsledek: respondent je v rozpacích, zdá se mu, že výzkumník nebyl spokojen s odpovědí a upravuje ji
  - Otázky je třeba si nacvičit předem
    - Nečíst je, nesprávné nebo přerušované čtení nevzbudí důvěru ve výzkumníka
    - nehledat, která otázka má následovat

Průběh interview

- Interview trvá déle než vyplňování dotazníku
- Je to extenzivní výzkumná metoda – trvá dokud výzkumník nezíská dostatečný počet údajů
- Neplatí to ale absolutně
- Části interview
  - Vstupní část – motivace, raport
  - Hlavní část – otázky, odpovědi
  - Záznam odpovědí
  - analýza

Vstupní část interview

- Cíl – motivovat, zaujmout respondenta, navodit osobní vztah
- Vysvětlit záměr interview
- Odstranit obavy respondenta
- Posilnit jeho sebedůvěru
- 2-3 min. mluvit o všeobecných věcech, až potom začít interview

Přístup k respondentovi při interview

- Chovat se přátelsky a profesionálně

Příliš žoviální nebo nadlehčený tón a chování (typu o nic tu nejde) naznačují, že interview není bráno vážně

Seřazení otázek při interview

- Otázky jsou seřazeny dle tématických celků
- Jakmile je jeden celek vyčerpán, přechází se k dalšímu
- Obsah interview je promyšlen, i když výzkumník musí reagovat pružně

Pozor na sugestivní otázky

- Naznačují jakou si přeje výzkumník odpověď
  - Př. *Máš své rodiče rád?*

Řešení:

- Ptát se nepřímou anebo všeobecněji
  - Př. *Řekni mi něco o své mamince a otci.*
- Použít alternativní otázky
  - Př. *Rozumíš si s matkou, nebo si s ní nerozumíš?*

Chyby při interview

- Sugestivní otázka:
„Zastáváte názor, že...?“

Chyby při interview

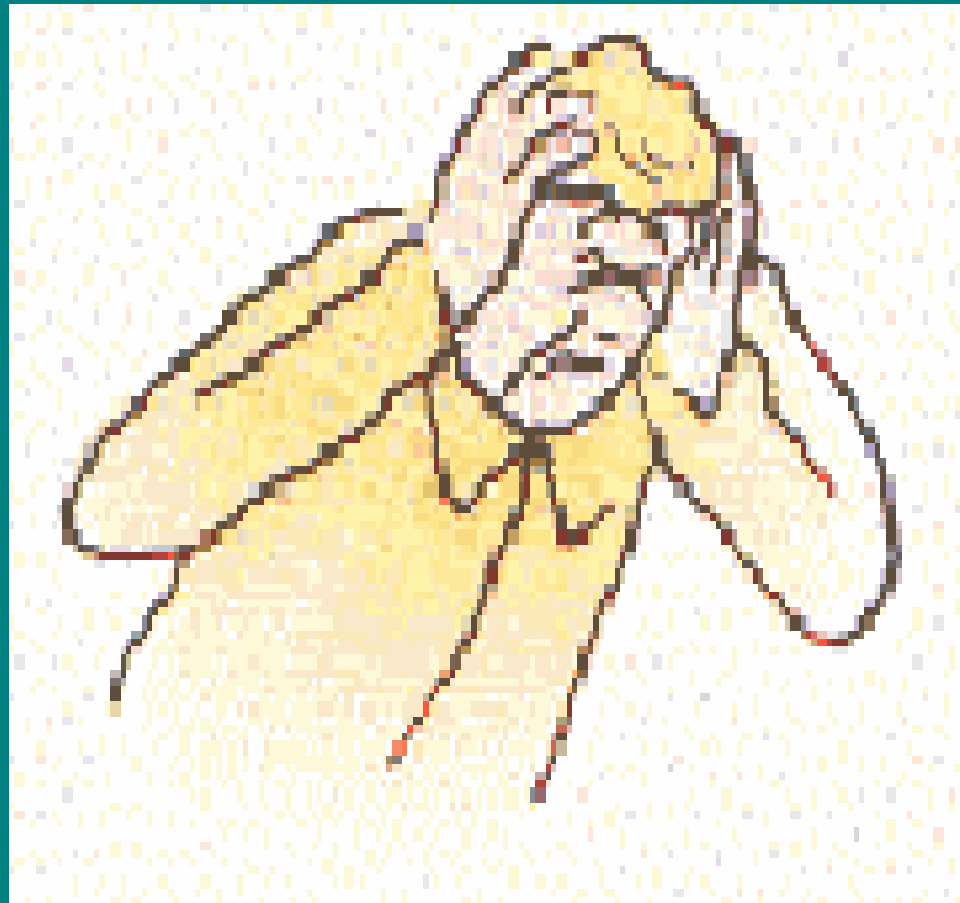
Taraktika (matoucí otázky):

- „Byly šaty oné ženy červené?“
  - (Při zjišťování, zda vůbec nějaká ženy byla přítomna.)

Chyby při interview

- Přetěžování
  - otázky unavují...

Chyby při interview

Nedostatečné vytížení

- dotazovaný opovrhuje otázkami, tíhne k ironii...

Jak udržovat plynulý a adekvátní průběh interview?

Lze používat:

- Krátké výrazy vyjadřující porozumění a zájem
  - *Aha, rozumím.*
- Krátké vyčkávací pauzy
  - Pozitivní efekt mají 2-3 sekundové pauzy
  - Delší mají negativní efekt
- Neutrálně laděné žádosti o dodatečné informace
  - *Jak to myslíte?*
  - *Rád bych věděl o vašem názoru více.*
  - *Ještě něco jiného?*

Jak udržovat plynulý a adekvátní průběh interview?

Lze používat:

- Echo – opakování respondentových slov
  - Citlivé používání vyjadřuje pozornost a sympatie, působí povzbudivě
  - ***Se třídou zkouším nové věci a dost se mi daří.***
Výzkumník: ***Daří se Vám?***
- Shrnutí, reflexe respondentových výrazů,
  - uvádění příkladů, které ukazují, že výzkumník chápe pocity respondenta
  - ***Pocit'ujete, že...?***
  - ***Myslíte tím, že...?***

Jak udržovat plynulý a adekvátní průběh interview?

Lze používat:

- Žádosti o dodatečné informace
  - *Proč si myslíte, že to tak je?*
  - *Jak se vám to ujasnilo?*
  - *Kdy to bylo?*
- Žádosti o vysvětlení
  - *Není mi to jasné.*
  - *Mohla byste vysvětlit, co jste tím myslela?*
- Zopakování původní otázky

Záznam odpovědí

- Na magnetofon apod.
- Písemný záznam, zápis odpovědí

Audiozáznam odpovědí

- Na magnetofon apod.
  - Je třeba souhlasu respondenta
  - Může ovlivnit atmosféru interview
  - Přístroj dát mimo zorný úhel respondenta
  - Výhoda:
    - výzkumník se může plně věnovat kladení otázek
    - Nahrávky může analyzovat více lidí
      - » Zvyšuje to reliabilitu

Písemný záznam odpovědí

- Písemný záznam, zápis odpovědí
  - Průběžný zápis
    - Zkratky, symboly, těsnopis
  - Po doznění odpovědi
    - Zdržuje to
    - Čekání respondenta na další otázku ho může vyvést z rytmu
  - Zapisuje pomocník
    - Lze použít počítač
- Pozor: Vždy si zaznamenat datum interview!

Vyhodnocování odpovědí

- Prvotní kategorizace dat
- Seřadit odpovědi do širokých kategorií
- Přiřadit jim kódy
- Pak detailnější kategorizace

- Př. *Proč žáci ve výuce ruší?*
  - ...
  - ....
  - ...

Proč žáci ve výuce ruší?

(cvičení z 2. skupiny - přednášky)

- **Učitel**
- **Žák**

- Přebytečná energie 1
- Nudný výklad 2
- Náročný výklad, nechápou 3
- Roztěkanost, neschopnost soustředit se
- Učitel má málo respektu u žáků
- Žáci se vytahují před sebou navzájem
- Špatná organizace hodiny
- Hyperaktivní dítě
- Látka je nezajímá
- Něco odvádí pozornost
- Únava
- Antipatie vůči učiteli
- Připravují se na jiný předmět
- Mobily
- Neuvědomují si svou roli – žák – učitel
- Zkouší reakce učitele
- Provokují

Proč žáci ve výuce ruší?

Cvičení z 1. skupiny

- **Učitel**
- **Žáci**
- **Vnější okolnosti**
  - Nebaví je to 1
  - Nemají co dělat, nedostatečné zaměstnání 2
  - Moc látky 3
  - Látku dělali v jiném předmětu 4
  - Rušivé prostředí 5
  - Učitel nezaujal
  - Únava
  - Myslí na něco jiného
  - Baví je rušit
  - Zkouší učitele, jak zareaguje
  - Konec týdne, před prázdninami
  - Potřeba prodiskutovat čerstvý intenzivní zážitek
  - Nemají prostor se k látce vyjádřit přímo

Závěry

- Interview je náročnější metoda než dotazník
  - Z hlediska času
- Výhoda
  - Přizpůsobení situaci
- Nevýhoda
  - Přímý kontakt vyžaduje komunikační pohotovost a dovednost
- Problémy s validitou viz téma dotazník
  - Do hry vstupuje interpersonální kontakt
    - Čím větší spontánnost respondenta, tím je validita odpovědí vyšší

Rozšíření tématu

- Telefonické interview
- Skupinové interview

Shrnutí

- Definice interview
- Proč používat označení interview?
- Jaké jsou výhody interview?
- Co je to raport?
- Jaké typy otázek lze rozlišovat?
- Jaké typy interview lze rozlišovat?
- Co je při interview důležité?
- Co jsou to sugestivní otázky?
- Co je třeba si pro efektivní interview nacvičit?

Aktivizace vlastních zkušeností

- aplikace získaných informací o interview

- **Byli jste někdy v roli respondenta?**
  - Jakých chyb se dopouštěl dotazující se?
  - Co se vám naopak líbilo?
- **Byli jste někdy v roli dotazujícího se?**
  - Jakých chyb jste se dopustili?
  - Co se vám naopak (např. intuitivně) zdařilo?
  - Co byste nyní udělali jinak?

Literatura

- sestaveno dle Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
- Kreslené obrázky převzaty z BENESCH, H. *Encyklopedický atlas psychologie*. Praha : Lidové noviny, 2001, s. 54. (z materiálů T. Janíka)